

TATT AV KVINNEN – ELLER HVEM BESTEMMER EGENTLIG MEST I FORDELINGEN AV FORELDREPENGEPERIODEN?

Av Frøydís M. Bakken

Sammendrag

Foreldrepengeordningen slik den er utformet i dag med mødre- og fedrekvote og en fellesdel, legger føringer på hvordan foreldrene skal fordele tiden hjemme med barn. Antall dager med foreldrepenger mødre og fedre tar ut i gjennomsnitt varierer lite med hvor fornøyd de oppgir å være med fordelingen. Dette tyder på at politikktutforming og kvotene har sterk innflytelse på fordelingen av foreldrepengeperioden.

Tilfredsheten med fordelingen av foreldrepengeperioden viser tydelige kjønnsforskjeller. Majoriteten av fedrene var fornøyd med sin del av foreldrepengeperioden, mens majoriteten av mødrene svarte at de ønsket å være lengre hjemme. Mødre tar 2/3 i gjennomsnitt av foreldrepengeperioden, mens fedrene tar 1/3 som er fedrekvoten.

Innenfor de rammene kvotene gir, så svarte flertallet av foreldrene at de kom frem til fordelingen i fellesskap. I de tilfellene hvor én bestemte mest så var det mor.

Summary

The parental benefit scheme as it is designed today, with a mother's quota, a father's quota, and a joint part, lays down guidelines on how the parents should distribute the parental benefit period. The average number of days spent by mothers and fathers varies little with how satisfied they say they are with the distribution. This shows the strong lead the quotas place on the parents in the distribution of the parental benefit leave.

Satisfaction with the distribution of the parental benefit period shows clear gender differences. The majority of the fathers were satisfied with their part of the parental benefit leave, while the majority of the mothers responded that they wanted to stay at home longer. Mothers take 2/3 on average of the parental benefit period, while fathers take 1/3, which is the father's quota.

Within the framework provided by the quotas, the majority of the parents responded that they arrived at the distribution jointly. In the cases where one decided the most, it was the mother.

Innledning

I 2023 er det 30 år siden fedrekvoten ble innført. En viktig målsetting med fedrekvoten i foreldrepengeordningen har vært å bidra til større likestilling i yrkesdeltakelse og arbeidslivet mer generelt, samt i omsorgsarbeid for barn og arbeid i hjemmet (St.meld. nr. 70 (1991-1992) pkt. 3.3.2). Studier av fedrekvotereformer i Norge viser imidlertid ikke klare likestillingseffekter etter innføring og utvidelse av fedrekvoten. Dette gjelder både innføringen av fedrekvoten i 1993 og utvidelsen fra 6 til 10 uker i 2009 (Kitterød & Halrynjo 2019).

Familiepolitikk får mye oppmerksomhet både politisk og i det offentlige ordskiftet. Familiepolitiske ordninger, som foreldrepenger, danner en viktig ramme rundt familiers hverdagsliv. Familiepolitikken i Norge følger arbeidslinja og har et tydelig likestillingsfokus. Den politiske diskusjonen om betalt permisjon i forbindelse med fødsel og adopsjon har i hovedsak dreid seg om lengde, og med innføringen av fedrekvoten i 1993 har også fordelingen mellom mødre og fedre fått mye oppmerksomhet. Ved innføringen var fedrekvoten på 4 uker øremerket til fedre. Den har gradvis økt til dagens 15 eller 19 uker avhengig av om foreldrene har valgt 100 eller 80 prosent uttak. I takt med økt lengde på fedrekvoten har også fedrenes uttak av uker med foreldrepenger økt. Siden innføringen av de første «pappaukene» har fedrekvoten vært normdannende for fedres lengde på foreldrepengeperioden. Det vil si at majoriteten av fedrene tar ut nøyaktig de ukene som til enhver tid utgjør fedrekvoten (Arntsen 2022).

De første tiårene etter innføringen av foreldrepenger ble ordningen i all hovedsak benyttet av mødre. Selv om fedre tar ut foreldrepenger i stadig større utstrekning og i takt med den gjeldende fedrekvoten, er det fortsatt mødre som tar ut flest uker av foreldrepengeperioden. Ifølge tidligere resultater av Foreldrepengeundersøkelsen 2021 tok mødre ut 2/3 av foreldrepengeperioden, mens fedre tok 1/3. Det vil si at mødre tar i gjennomsnitt mødrekvoten og fellesdelen til sammen, mens fedre i gjennomsnitt tar nøyaktig fedrekvoten. Mødre tar også mer ulønnet permisjon i forlengelse av den betalte foreldrepengeperioden enn fedre, som ytterligere forsterker skjevdelingen mellom mødre og

fedre i hvor lenge de er hjemme når de får barn (Bakken 2022).

Siden mødre altså tar mest av foreldrepengeperioden stiller denne artikkelen spørsmål ved om den er «tatt av kvinnen». Eller med andre ord: hvem bestemmer mest i fordelingen av foreldrepengeperioden mellom mødre og fedre? Og er foreldrene fornøyde med fordelingen?

Hvordan foreldrene fordeler foreldrepengeperioden kan påvirkes av flere faktorer. I Foreldrepengeundersøkelsen 2021 ble foreldrene spurt om egne ønsker, hvem som bestemte mest i fordelingen av mor og far, men også om forventinger fra omgivelsene som for eksempel arbeidsgivere og omgangskrets. Familiepolitikken og det gjeldende regelverket med de økonomiske insentivene i kvotene til mødre og fedre står sentralt i fordelingen. Kvotene innebærer at opptil 15 (19) uker vil falle bort dersom den ene forelder ikke tar hele sin kvote. Fellesdelen på 16/18 uker kan fordeles fritt og vil da være gjenstand for forhandlinger mellom foreldrene.

Analysen baserer seg på surveydata samlet inn sommeren 2021 i NAVs Foreldrepengeundersøkelse, og inkluderer par hvor begge har rett til foreldrepenger.

Tidligere forskning om fordelingen av foreldrepenger

Et likestilt foreldreskap fra start er en av intensjonene med familiepolitikken i Norge, som skal danne grunnlaget for mer likestilling hjemme og i arbeidslivet. Foreldrerollene tidlig i foreldreskapet vil ofte definere og legge til rette for fremtidige samspill i familielivet. Foreldres samarbeid og koordinering av foreldreaktiviteter og ansvar er ofte en forhandlingsprosess, noe som kan utfordre parforholdet på ulike måter (Favez et al., 2016).

Både kvinner og menn har høy sysselsetting i Norge (OECD 2021). Arbeidsmarkedet i Norge er likevel kjønnsdelt ved at kvinner har lavere sysselsetting enn menn, høyere andel i deltidsarbeid og lavere median månedslønn enn menn. I tillegg jobber kvinner i større grad i offentlig sektor (SSB 2021). Kvinners yrkesdeltakelse har økt de siste tiårene, men det er vanske-

lig å skille effektene av familiepolitikken og foreldrepengeordningen fra andre samfunnsendringer i denne sammenheng. Barnehageutbyggingen er en av endringene som har gitt tydeligst dokumentert økning i småbarnsmødres sysselsetting (Cools et al. 2015; Andresen & Nix 2019).

Likere fordeling av foreldrepengeperioden er et middel for å få mer likestilling i arbeidslivet og hjemme både på kort og lang sikt. Moberg og van der Vleuten (2022) belyser sammenhengen mellom mødres lange foreldrepermisjon sammenliknet med fedres, og betydningen for opprettholdelse av kjønnsforskjeller i arbeidsmarkedet. De undersøkte hva som påvirker den skjeve fordelingen av foreldrepermisjon, spesielt argumentet om at mødre tar mer foreldrepermisjon som følge av graviditet og amming. Ved å inkludere foreldre med både biologiske og adopterte barn i sin studie fant de at å selv bære frem barnet økte mødres foreldrepermisjon, men forskjellen var liten. Resultatene indikerer at normer knyttet til mødre som omsorgsperson og fedre som hovedforsørger er en mer sannsynlig forklaring på hvordan foreldre fordeles foreldrepermisjonen mellom seg enn mødres graviditet og amming (Moberg & van der Vleuten 2022). Lima og Rudlende (2018) finner motstridende funn i sin studie av fordelingen av permisjonstiden blant likekjønnede par som består av kvinnen som føder barnet og medmor sammenliknet med par som består av mor og far, altså ulikekjønnede par. Både blant ulikekjønnede og likekjønnede par var det vanligst at den fødende kvinnen tok hele fellesperioden. Men medmødre tok ut om lag 2,5 uker mer av foreldrepengeperioden enn fedre i gjennomsnitt. Ifølge Bakken (2022) oppgir mødre mer tid med barnet og amming som hovedgrunn for at de tar ulønnet permisjon i forlengelse av den lønnete foreldrepengeperioden.

Arbeidsgivere er en viktig premissleverandør for et mer likestilt arbeidsmarked og for å legge til rette for at mødre og fedre kan ta sin del av foreldrepengeperioden og omsorg for barn. Menns bruk av foreldrepermisjon kan også henge sammen med organisasjonskultur, inkludert bedriftens omsorgsverdier og «farsvennlighet», selskapets støtte til kvinners like ansettelsesmuligheter, fedres oppfatninger av støtte fra toppledere og fedres oppfatninger av arbeidsgrup-

penormer som belønner oppgaveprestasjon versus mange arbeidstimer på jobb. Dette omfatter også betydningen av fedrekvote for mer likestilling, fordi fedres selvstendige rett til foreldrepenge ikke krever forhandlinger i like stor grad (Haas et al. 2002).

Inntektsulikhet blant kvinner og menn i arbeidslivet kan også bidra til å forklare hvorfor mødre tar ut mer av foreldrepengeperioden enn fedre. Det vil ofte lønne seg at den som tjener minst er mest hjemme, og fedre tjener i snitt mer enn mødre. En studie av inntektsdynamikken blant gifte og samboende par med og uten barn i årene 2005–2014 viste at kjønnsforskjellene i lønn økte med antall barn. Sammenhengen mellom foreldreskap og inntektsulikhet minsket i studieperioden, og fra 2009 ble både mødre og fedres inntekt negativt påvirket av å ha små barn. Inntekt og kjønnsroller blant par med barn er altså i endring (Bergsvik et al. 2020).

Utviklingen i fedrekvoten og foreldrepenge

I Norge har fedre hatt muligheten til å ta ut foreldrepenge siden 1978. Det var imidlertid få fedre som benyttet seg av denne muligheten i starten. Som et insentiv for å få flere fedre til å ta en del av foreldrepengeperioden, ble fedrekvoten innført i 1993. Fedrekvoten kom med tydelige økonomiske insentiver ved at fedrekvoten faller bort dersom far ikke bruker den, og foreldreparets samlede foreldrepengeperiode vil da

Tabell 1. Utviklingen i antall uker med fedrekvote, mødrekvote og total lengde på foreldrepengeperioden.

Antall uker	Fedrekvote	Mødrekvote	100 % sats	80 % sats
1993	4	3+6	42	52
2005	5	3+6	43	53
2006	6	3+6	44	54
2009	10	3+6	46	56
2011	12	3+6	47	57
2013	14	3+14	49	59
2014	10	3+10	49	59
2018	15	3+15	49	59
2019	15/19	3+15/19	49	59

Kilde: NAV og NOU 2017:6

bli kortere. Hensikten var å påvirke nye foreldre til å dele omsorgsoppgavene mer likt av hensyn til barnet, men også å gi far rettigheter og å fremme likestillingen mellom mødre og fedre hjemme og i arbeidslivet.

Fra en fedrekvote på 4 uker i 1993 har den blitt gradvis utvidet til dagens 15 uker. 3 uker før fødsel og 6 uker etter fødsel er forbeholdt mor. Ellers kan foreldrene ta sin del når de ønsker innen barnet fyller 3 år eller de får et nytt barn og starter et nytt foreldrepengeuttak. Fra innføringen av fedrekvote i 1993 var lengden på denne kvoten lik, uavhengig av om forel-

Regler for fordeling av foreldrepengeperioden

De økonomiske ytelsene i forbindelse med fødsel og adopsjon er regulert i folketrygdloven kapittel 14.

§ 14-6: Rett til foreldrepenger opptjenes gjennom yrkesaktivitet. Både moren og faren kan opptjene rett til foreldrepenger ved å være yrkesaktiv med pensjonsgivende inntekt i minst seks av de siste ti månedene før de starter uttak av foreldrepenger.

§ 14-7: Foreldrepenger til hver av foreldrene beregnes på grunnlag av egen inntekt. Rett til foreldrepenger krever at beregningsgrunnlaget utgjør en årslønn på minst 53 200 kroner (½ G). Det ytes ikke foreldrepenger for den del av inntekten som overstiger seks ganger grunnbeløpet. Mange arbeidstakere er dekket av avtaler som gir dem full lønn under foreldrepengeuttaket. Dette gjelder alle i offentlig sektor og mange i privat sektor.

§ 14-9: Stønadsperioden er 245 dager (49 uker) med 100 prosent av beregningsgrunnlaget eller 295 dager (59 uker) med 80 prosent. Stønadmottaker velger sats ved stønadsperiodens begynnelse, og valget gjelder for hele stønadsperioden og for begge foreldrene.

De siste 15 stønadsdagene (3 ukene) før og de første 30 stønadsdagene (6 ukene) etter fødselen er forbeholdt moren. Mødre og fedrekvoten kan kun overføres til den andre forelderens ved skade eller sykdom som hindrer dem i å ta seg av barnet.

15 (19) uker er forbeholdt faren (fedrekvoten) og 15 (19) uker er forbeholdt moren (mødrekvoten). Disse ukene er unntatt fra deling. Det er ingen krav til mors aktivitet når far tar ut fedrekvoten.

§ 14-13: Faren kan ta ut foreldrepenger utover fedrekvoten bare dersom mor er i aktivitet som for eksempel arbeid, utdanning eller annen godkjent aktivitet.

Ved flerbarnsfødsler blir stønadsperioden utvidet.

Kilde: Lov om folketrygd. Del V

drene hadde valgt 100 prosent eller 80 prosent sats, altså uavhengig av total lengden på foreldrepengeperioden. I 2019 ble mødre- og fedrekvoten differensiert ut fra sats, slik at fedre- og mødrekvoten ble 15 uker ved full sats og 19 ved redusert sats.

Data, utvalg og svaropplutning

Analysene i denne artikkelen er basert på data fra NAV Foreldrepengeundersøkelsen 2021. På oppdrag fra Barne- og familiedepartementet gjennomførte Arbeids- og velferdsdirektoratet en spørreundersøkelse fra juni til august 2021. Alle foreldrepar med felles adresse som fikk barn i desember 2019 eller mars 2020 ble trukket ut til å delta. Hensikten med spørreundersøkelsen var å få mer kunnskap om mødre og fedres valg, holdninger og vurderinger av fordeling av foreldrepenger. Samkjønnede par, par som ikke har felles bosted eller der en av foreldrene eller barnet var døde ble ekskludert fra spørreundersøkelsen. E-postadresser til foreldrene ble hentet fra kontakt- og reservasjonsregisteret.

Spørreundersøkelsen ble sendt til 11 675 personer. 4909 personer besvarte spørreundersøkelsen, noe som gir en svaropplutning på 42 prosent. Svaropplutningen var høyest blant mødre og 49,9 % av mødrene og 33,7 % av fedrene besvarte spørreskjemaet.

Av de 4909 mødre og fedre som har besvart spørreskjemaet, er kun foreldre hvor begge har mottatt foreldrepenger inkludert (4552). Det vil si at de 357 hvor kun den ene forelderens og de 10 som kun har mottatt engangsstønad er ekskludert.

Tabell 2. Respondenter i Foreldrepengeundersøkelsen 2021

	Antall
Ja, vi har begge mottatt foreldrepenger	4552
Ja, kun jeg har mottatt foreldrepenger	212
Ja, kun partner har mottatt foreldrepenger	135
Nei, vi har kun mottatt engangsstønad	10
Total	4909

Kilde: NAV Foreldrepengeundersøkelsen 2021

Representativitet og vektning

Data samlet inn gjennom spørreundersøkelser kan ha ulike feilkilder. Systematisk frafall, det vil si systematisk underrepresentasjon av enkelte grupper, er en feilkilde det er viktig å unngå for å sikre representativitet. Med frafall menes de som er trukket ut til å besvare undersøkelsen, men som ikke gjør det. Noen ønsker ikke å delta av ulike årsaker, mens andre ikke nås gjennom valgt kanal, som her er e-postadressen registrert i kontakt- og reservasjonsregisteret. Det at de ikke nås kan skyldes at de ikke var tilgjengelig på e-post i den perioden undersøkelsen ble gjennomført, eller at de ikke lengre benytter den oppgitte e-postadressen. Vi kan ikke skille mellom de som ikke har åpnet e-posten og de som har åpnet, men ikke besvart.

Det ble gjort flere grep for å øke svaropplutningen og sikre best mulig representativitet i Foreldrepengeundersøkelsen 2021. For å forberede og informere personer i utvalget om undersøkelsen mottok alle et informasjonsbrev om at de var trukket ut til deltakelse og ville motta invitasjon og lenke til spørreundersøkelsen på e-post. Etter utsendelsen av spørreskjemaet ble det sendt ut tre påminnelser med oppfordring om å besvare spørreskjemaet. For å ytterligere motivere til deltakelse ble det trukket gavekort blant de som besvarte spørreskjemaet.

En frafallsanalyse sammenlikner de som har svart med alle som kunne ha svart på utvalgte variabler. I denne frafallsanalysen benyttes alder, inntekt og dekningsgrad. Frafallsanalysen viste at gjennomsnittsalderen for fedre var 32,4 år for respondentene og 32,2 år for populasjonen. For mødre var gjennomsnittsalder for respondentene 35,5 og 35,0 år for populasjonen. Det er ikke systematisk aldersmessig underrepresentasjon i surveydataene.

For populasjonen var fordelingen i dekningsgrad 76,2 prosent med 100 prosent sats og 23,8 prosent med 80 prosent. Blant respondentene var fordelingen 78 og 22. Det er ikke systematisk underrepresentasjon i dekningsgrad i surveydataene.

Både alder og dekningsgrad støtter dataenes representativitet. Tidligere forskning har vist at inntekt har betydning for uttak av foreldrepermisjon. Menn med

årsinntekt under 400 000 kr og mer enn 900 000 er underrepresentert i surveydataene. Kvinner med årsinntekt under 400 000 kr er underrepresentert. Både mødre og fedres svar på spørsmål om meninger og holdninger til foreldrepenger viser ulikheter etter inntekt. Resultatene er derfor vektet etter inntekt og med en vekt for hvert kjønn.

Det er 50 prosent flere kvinner enn menn som har besvart Foreldrepengeundersøkelsen 2021, noe som indikerer at kvinner kan ha en større interesse for temaet og derfor i større grad har besvart undersøkelsen. Dataene analyseres og presenteres for fedre og mødre hver for seg, resultatene er derfor ikke vektet på kjønn.

Resultater

Når foreldrene skal planlegge og bestemme hvordan de skal ta ut foreldrepengeperioden er det flere hensyn å ivareta. Foreldrene ble stilt to mer praktiske spørsmål i Foreldrepengeundersøkelsen 2021, nemlig om når de kom frem til fordelingen av foreldrepengeperioden og om de tok sine deler sammenhengende eller delte opp. Videre presenteres hvordan foreldrene svarte på hvem som hadde størst innflytelse på fordelingen av foreldrepengeperioden og om de var fornøyd.

Lite vingling i uttaket av foreldrepenger

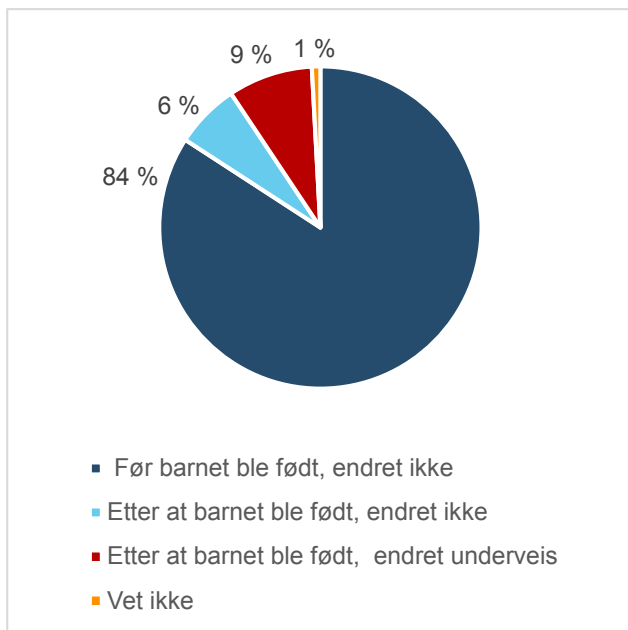
Foreldrene kan velge å ta ut foreldrepengeperioden sammenhengende, dele opp eller kombinere med arbeid. Ukene med foreldrepenger mor og far skal søke om og ta ut er avhengige av hverandre ved at barnet må ha pass og få barn begynner i barnehage før de fyller ett år. Bortsett fra de 3 ukene før fødsel og 6 ukene etter fødsel som er forbeholdt mor, kan foreldrene velge fritt når de vil ta ut foreldrepengene innen barnet fyller 3 år eller de starter ny foreldrepengeperiode med nytt barn.

I Foreldrepengeundersøkelsen 2021 ble foreldrene spurt om både når de kom frem til den endelige fordelingen av foreldrepengeperioden og om hver av foreldrene tok sin del sammenhengende eller delte opp. Spørsmålet om når foreldrene kom frem til den endelige fordelingen kan si noe om selve prosessen. Det

vil si om de ble enige en gang for alle, eller om de endret underveis for eksempel etter at barnet var født. For noen kan fordelingen være del av en prosess og

endres når de får mer erfaring med barnet og slik også får tydeligere og mer erfaringsbaserte preferanser for hvordan de skal fordele tiden med barnet mellom seg.

Figur 1. Mødres svarfordeling på spørsmålet: Når kom dere frem til den endelige fordelingen av foreldrepengeperioden? N=2703

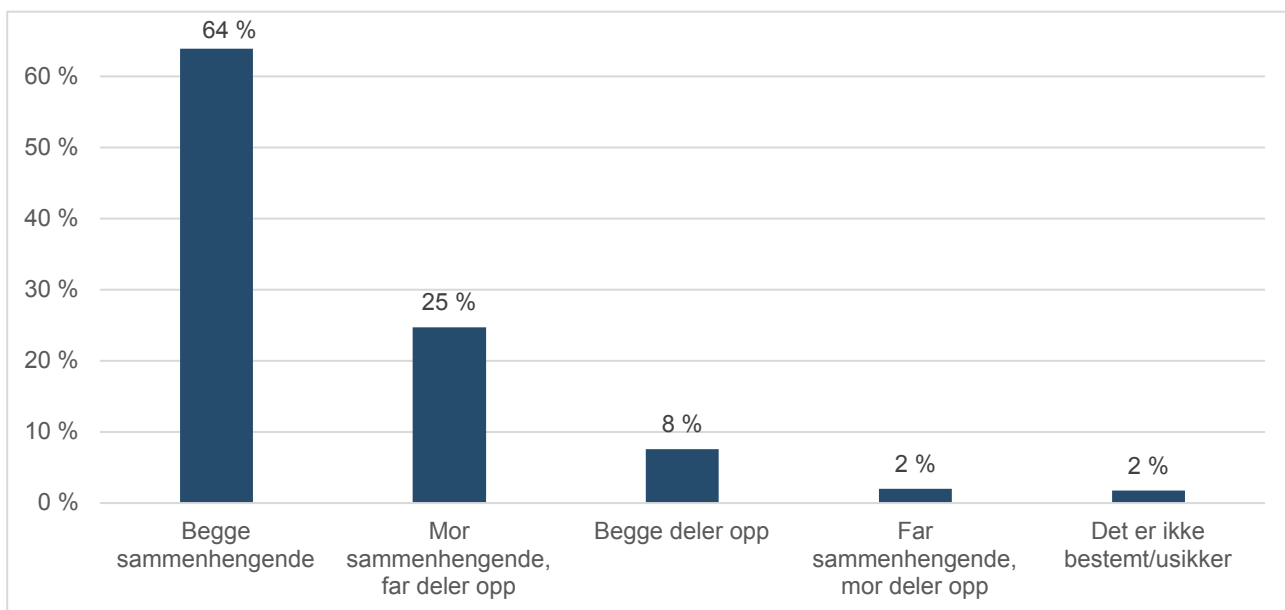
Kilde: NAV Foreldrepengeundersøkelsen 2021

De fleste foreldrene, det vil si 84 prosent, kom frem til den endelige fordelingen av foreldrepengene før barnet ble født og de endret den ikke underveis i perioden. 6 prosent av foreldrene bestemte seg ikke for den endelige fordelingen før etter at barnet var født, men de endret den heller ikke etter at de hadde bestemt seg. Sammenlagt vil det si at de aller fleste foreldrene (90 %) bestemte seg altså for fordelingen av foreldrepengeperioden en gang for alle. Det er altså lite vinging i planen for uttaket av foreldrepengeperioder. 9 prosent av foreldrene kom frem til den endelige fordelingen etter at barnet var født og hadde da endret den minimum én gang (Figur 1). Dette tyder på at foreldrene har en ganske tydelig oppfatning av hvordan foreldrepengene skal fordeles mellom foreldrene og at denne opprettholdes etter at barnet er født.

De fleste foreldrene tar ut foreldrepengene sammenhengende

Foreldrene ble også spurt om de tok ut sine deler sammenhengende eller delte dem opp, det vil da innebære at de byttet på å være hjemme. Det kan være ulike

Figur 2. Mødres svarfordeling på spørsmålet: Tar far og mor ut foreldrepengene (inkl. fedrekvoten) sammenhengende, eller deler dere opp? N=2692

Kilde: NAV Foreldrepengeundersøkelsen 2021

grunner for å dele opp perioden med foreldrepenger, men en nærliggende årsak kan være forhold på arbeidsplassen og ønske eller behov for å korte ned den sammenhengende tiden med fravær.

Når foreldrene har kommet frem til hvordan de skal ta ut de tre delene av foreldrepengene, altså mødrekvote, fedrekvote og fellesdelen, tar de fleste foreldrene ut sin del av perioden sammenhengende. 64 prosent av mødrene svarte på vegne av seg og sin partner at de begge tok ut sin del av foreldrepengeperioden sammenhengende. 8 prosent av mødrene svarte at både de og faren delte opp foreldrepengeperioden. 25 prosent av parene valgte en fordeling hvor mor tok sammenhengende, mens fedrene delte opp. 2 prosent av parene valgte motsatt løsning, altså at far tok sin del av foreldrepengeperioden sammenhengende, mens moren delte opp. Oppsummert vil dette vil si at 89 prosent av mødrene tok hele sin del av foreldrepengeperioden sammenhengende, mens 66 av fedrene gjorde det samme (figur 2). Foreldrene ble ikke spurt om hvorfor de tok sin del av foreldrepengeperioden sammenhengende eller delte opp, og det kan være ulike grunner til dette. Foreldrepengeperioden skal koordineres innad i paret, men også med andre hensyn som barneha-

gestart, ferieuttak, arbeidsgivers behov og for noen også med uttak av ulønnet permisjon.

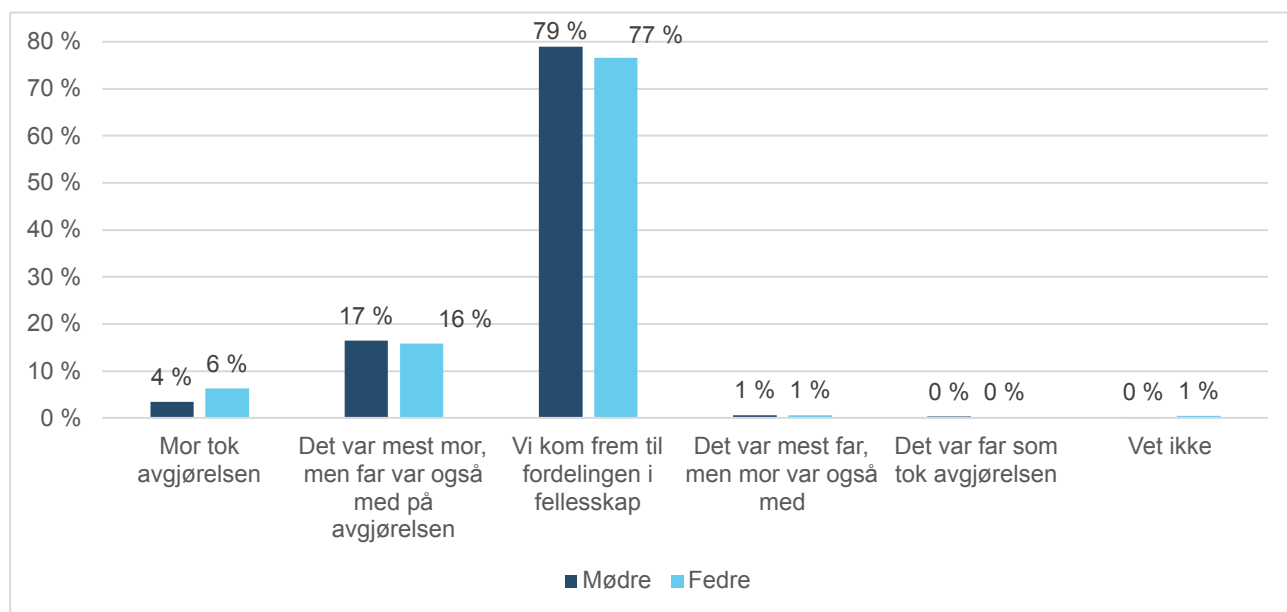
1 av 5 mener mor bestemte mest, men 4 av 5 bestemte i fellesskap

Foreldrene ble spurt om hvordan de kom frem til fordelingen av foreldrepengeperioden, det vil si hvem som bestemte mest av mor eller far. Foreldrene var ganske samstemt i at dette er en beslutning de kom frem til i fellesskap. Om lag 4 av 5 av både mødre og fedre oppga at de hadde kommet frem til fordelingen i fellesskap, det vil si 79 prosent av mødrene og 77 prosent av fedrene (figur 3).

Men i de tilfellene hvor én av foreldrene hadde bestemt mest, var det flest som mente at mor hadde bestemt mest eller alt. 17 prosent av mødrene og 15 prosent av fedrene mente at det var mor som hadde bestemt mest, men at far også var med på avgjørelsen. 4 prosent av mødrene og 6 prosent av fedrene mente at det var mor som hadde tatt avgjørelsen.

Én prosent eller mindre av både mødre og fedre svarte at det var mest far, men mor også var med på avgjørelsen eller at det var far som tok avgjørelsen.

Figur 3. Foreldrenes svarfordeling på spørsmålet: Hvordan kom dere frem til fordelingen av foreldrepenger? Vennligst velg den viktigste faktoren. N=4460 (Mødre N=2708, Fedre N=1752).

Kilde: NAV Foreldrepengeundersøkelsen 2021

Oppsummert kan vi si at det aller vanligste er at foreldrene mener at de kom frem til fordelingen av foreldrepengene i felleskap, mens om lag én av fem (21 %) mener at mor enten bestemte mest eller alt.

Det var lite variasjon i hvor mange dager foreldrene faktisk brukte og hvordan de kom frem til fordelingen av foreldrepengene, altså hvem som bestemte. Uavhengig av svarkategoriene var median antall dager mødre brukte av foreldrepengeperioden 170 dager, det vil si 34 uker. 34 uker tilsvarer mødrekvote (15 uker), fellesdel (16 uker) og tre uker før termin. De mødrene som svarte at det var mest far som bestemte, brukte litt færre dager. For dem var median antall dager tre dager færre enn for de andre svaralternativene.

De fedrene som tok ut flest foreldrepengedager var de som oppga at det var far som bestemte mest. Median antall dager var 89 dager (18 uker), som tilsvarer fedrekvoten og 3 uker av fellesperioden. For de fedrene som svarte at de tok avgjørelsen i fellesskap med mor eller at mor bestemte mest eller alt, var median antall dager 75, som tilsvarer 15 uker.

Foreldrene bestemmer oftest selv, men arbeidsgivere har også påvirkning på fordelingen

Foreldrene ble også spurt om det var noen andre som påvirket fordelingen av foreldrepengeperioden. De fleste mødre og fedre opplevde ikke at noen andre påvirket dette. 86 prosent av mødrene og 82 prosent av fedrene svarte at ingen andre påvirket fordelingen.

Fars arbeidsgiver er den som foreldrene oppga at påvirket fordelingen av foreldrepengeperioden i størst grad, og nesten én av ti fedre (9 %) svarte at egen arbeidsgiver påvirket fordelingen. 8 prosent av mødrene svarte at fars arbeidsgiver påvirket fordelingen. Noe færre svarte at mors arbeidsgiver påvirket fordelingen, det vil si 7 prosent av fedrene og 4 prosent av mødrene. Av respondentene som inngår i analysen var 98 prosent av fedrene og 94 prosent av mødrene arbeidstakere og vil da ha en arbeidsgiver.

Det var en lav andel av mødre og fedre som svarte at slekt (henholdsvis 1 og 2 %), venner (henholdsvis 2 og 1 %) og andre (henholdsvis 2 og 3 %) påvirket fordelingen (Tabell 3).

Tabell 3. Foreldrenes svarfordeling på spørsmålet: Var det noen andre som påvirket fordelingen av foreldrepengeperioden? Flere kryss mulig. N=4526 (Mødre N=2739, Fedre N= 1787)

	Mødre	Fedre
Mors arbeidsgiver	4 %	7 %
Fars arbeidsgiver	8 %	9 %
Slekt	1 %	2 %
Venner	2 %	1 %
Andre	2 %	3 %
Ingen	86 %	82 %

Kilde: NAV Foreldrepengeundersøkelsen 2021

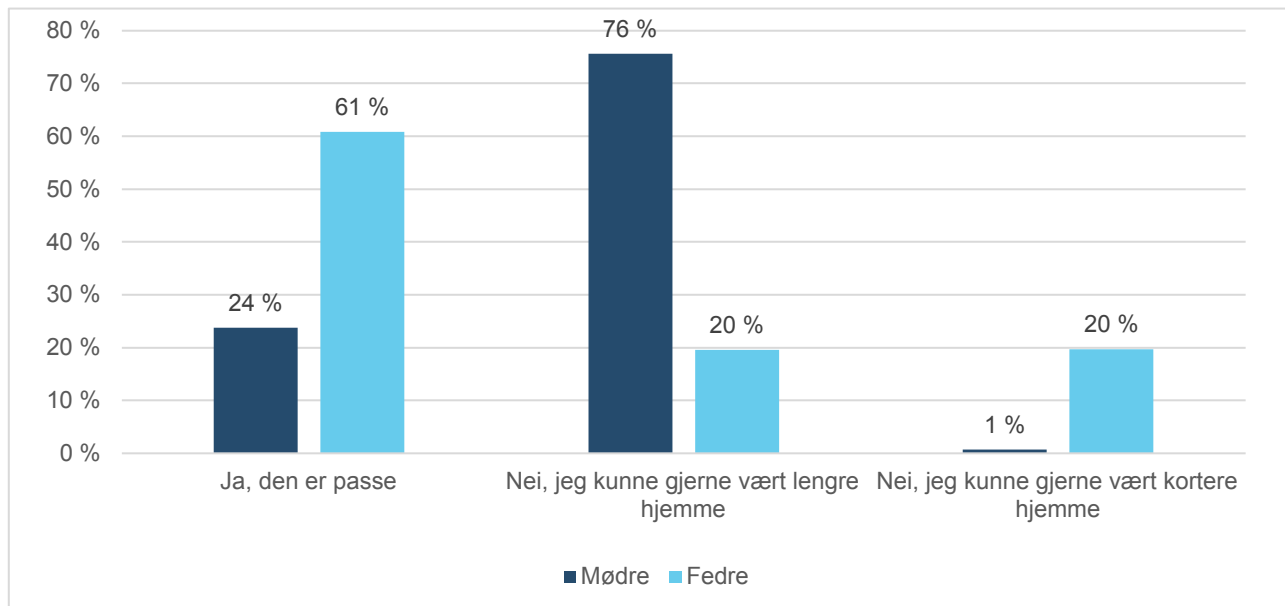
Fedrene er fornøyd med sin del av foreldrepengeperioden, mens mødrene vil være lengre hjemme

Foreldrene ble spurt om de var fornøyd med fordelingen av foreldrepengene. Svarene viser tydelige kjønnsforskjeller. Majoriteten av mødrene svarte at de ønsker å være lengre hjemme, det vil si 2/3 (76 %). En av fem fedre svarte det samme (Figur 4).

Blant fedrene var majoriteten (61 %) fornøyd med fordelingen og sin del av foreldrepengeperioden, det vil si at de svarte at den hadde vært passe. En fjerdedel av mødrene synes sin del av foreldrepengeperioden hadde vært passe.

Nesten ingen mødre svarte at de kunne vært kortere hjemme (1 %), men dette gjaldt en av fem fedre (20 %).

I tabell 4 presenteres antall dager og uker mødre og fedre faktisk har brukt fordelt på svarkategoriene som angir hvor fornøyd de er med fordelingen av foreldrepengeperioden. Hovedbildet er at foreldrene følger kvotene ved at fedrene tar fedrekvoten, mens mødrene tar resten. Dette gjelder uavhengig av om de ønsket å være kortere eller lengre hjemme eller de er fornøyd med antall dager de brukte. Det er altså ikke forskjell mellom gruppene når vi ser på median antall dager brukt av foreldrepengene. Mødrene har brukt 34 uker og fedrene har brukt 15 uker i alle svarkategorier. Altså har de fedrene som ønsket både mer eller mindre enn de faktisk brukte, tatt ut nøyaktig fedrekvoten.

Figur 4. Foreldrenes svarfordeling på spørsmålet: Er du fornøyd med fordelingen av foreldrepengene? N=4441 (Mødre N=2700, Fedre N=1741)

Kilde: NAV Foreldrepengeundersøkelsen 2021

Tabell 4. Foreldrenes svarfordeling på spørsmålet: Er du fornøyd med fordelingen av foreldrepengene? Fordelt på median uker og dager uttak av foreldrepenger

	Kjønn	Median uker	Median dager	Std. Avvik	N=4283
Ja, den er passe	Mødre	34	170	26,4	600
	Fedre	15	75	21,5	1054
Nei, jeg kunne gjerne vært lengre hjemme	Mødre	34	170	21,7	1929
	Fedre	15	75	18,8	339
Nei, jeg kunne gjerne vært kortere hjemme	Mødre	34	169	22,7	19
	Fedre	15	75	19,2	342

Kilde: NAV Foreldrepengeundersøkelsen 2021

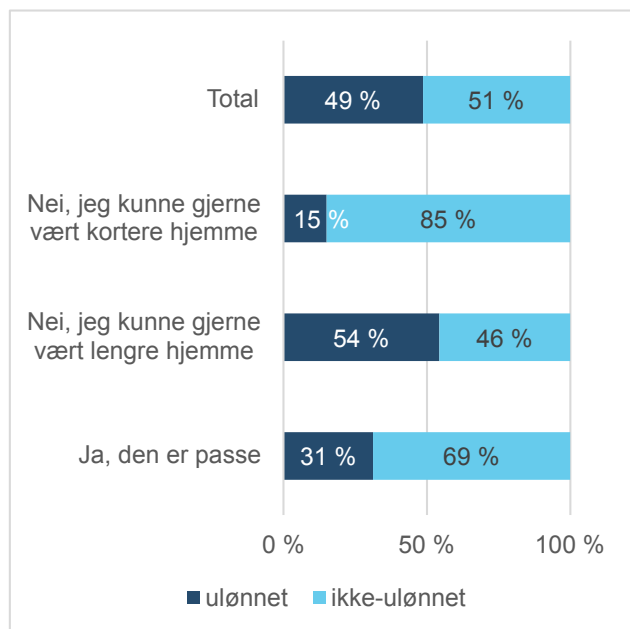
Hvordan kan vi tolke dette? For det første viser det at foreldrene følger kvoteinndelingen og at den er førende for hvordan de fordeler foreldrepengene, selv om de egentlig kunne tenkt seg å enten bruke flere eller færre dager av foreldrepengeperioden. Den viser også at et flertall av mødre ønsker å være hjemme lengre enn de får muligheten til selv om de som oftest tar både mødrekvoten og fellesdelen, altså dobbelt så mye som fedrene.

Nesten halvparten av mødre og om lag hver tiende far svarte at de tok ulønnet foreldrepermisjon i forlen-

gelse av foreldrepengeperioden. Figur 5 viser svarfordelingen på spørsmålet om de er fornøyd med fordelingen av foreldrepengene fordelt på om de tok ulønnet permisjon i forlengelse av foreldrepengeperioden.

Nesten halvparten (49 %) av mødre i Foreldrepengeundersøkelsen 2021 oppga at de tok ulønnet permisjon. Av de som svarte at de gjerne kunne vært lengre hjemme, oppga over halvparten (54 %) at de hadde tatt ulønnet permisjon og da altså hadde vært hjemme med barnet utover den betalte foreldrepengeperioden. Av de som svarte at de gjerne kunne vært kortere

Figur 5. Mødres svarfordeling på spørsmålet: Er du fornøyd med fordelingen av foreldrepengene? Fordelt på om de tok ulønnet permisjon i forlengelsen av foreldrepengeperioden eller ikke. N=2700

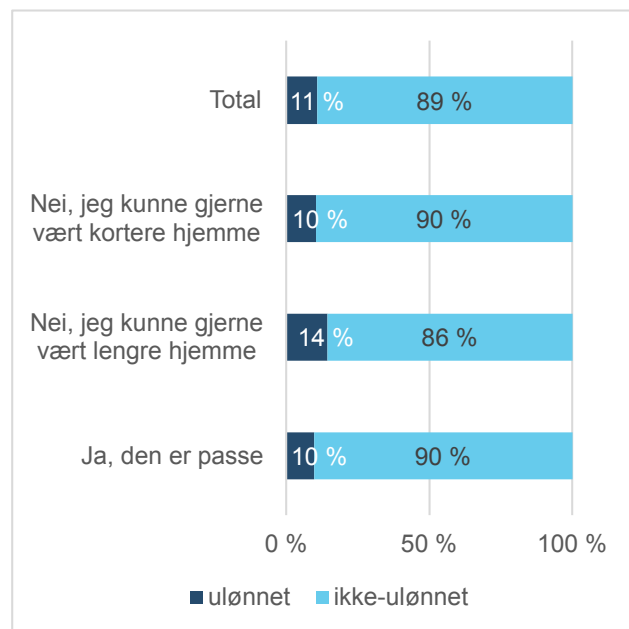

Kilde: NAV Foreldrepengeundersøkelsen 2021

hjemme, oppga de aller fleste (85 %) at de ikke tok ulønnet permisjon. De holdt seg altså i stor grad til den betalte foreldrepengeperioden, men 15 prosent av disse oppga likevel at de tok ulønnet permisjon. Det kan for eksempel skyldes at de ikke fikk barnehageplass på ønsket tidspunkt, eller det kan være andre årsaker som gjør at de valgte å ta ulønnet permisjon. Eller kanskje var det nettopp det at de måtte ta ulønnet permisjon mot sin vilje i mangel på barnepass, som er grunnen til at de svarte at de gjerne kunne vært kortere hjemme. Av de mødrene som var fornøyd med fordelingen av foreldrepengeperioden og svarte at den var passe, oppga om lag en tredel at de hadde tatt ulønnet permisjon (31 %).

Det er en betydelig lavere andel av fedrene enn mødrene som svarte at de tok ulønnet permisjon i forlengelse av den betalte foreldrepengeperioden, det vil si om lag én av ti (11 %). Av de som svarte at de gjerne kunne vært lengre hjemme, var det 14 prosent som oppga at de hadde tatt ulønnet permisjon. Både blant de som oppga at fordelingen var passe og at de gjerne kunne vært kortere hjemme, var det 10 prosent

Figur 6. Fedres svarfordeling på spørsmålet: Er du fornøyd med fordelingen av foreldrepengene? Fordelt på om de tok ulønnet permisjon i forlengelsen av foreldrepengeperioden eller ikke. N=1741

Kilde: NAV Foreldrepengeundersøkelsen 2021

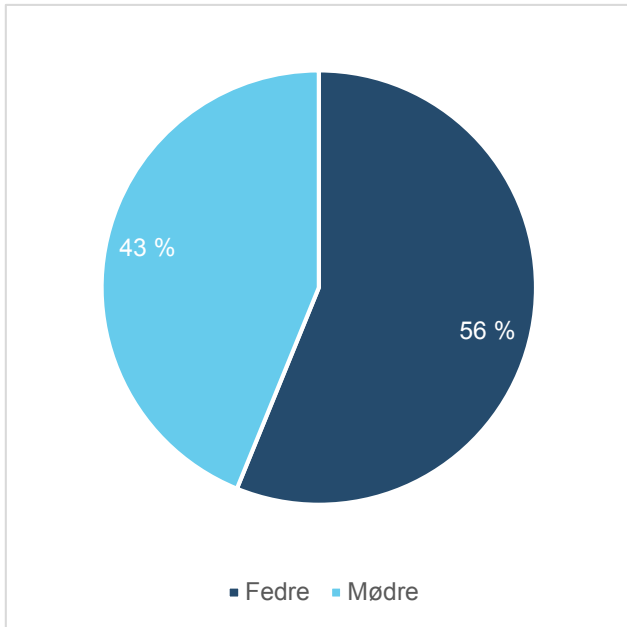
som oppga at de tok ulønnet permisjon i forlengelsen av foreldrepengene.

Familieøkonomi: mødrene tjener minst, og får oftest full lønn i foreldrepengeperioden

Tall fra SSB har vist at det er større kjønnsforskjeller i sysselsetting og lønn mellom mødre og fedre enn mellom kvinner og menn uten barn (SSB 2020). Mødre og fedres andel av husholdningsinntekten i denne analysen er beregnet med utgangspunkt i registrert inntekt for 2019. Mødrenes inntekt utgjorde i gjennomsnitt 43 prosent av den samlede husholdningsinntekten sin for 2019. I gjennomsnitt utgjorde fedrenes inntekt 56 prosent av husholdningsinntekten blant parene i denne studien.

Foreldrene ble spurt om de mottok full lønn i perioden de mottok foreldrepenge. NAV dekker lønnen opp til maksimum 6 ganger grunnbeløpet (G) som i 2021 tilsvarte ca. 640 000. Figur 8 viser at 70 prosent av mødrene mottok full lønn, mens 59 prosent av fedrene svarte det samme. Spørsmålet kan være litt tvetydig. Det kommer ikke klart frem om de svarte på om de

Figur 7. Gjennomsnittlig andel av inntekten i parene. N=2029

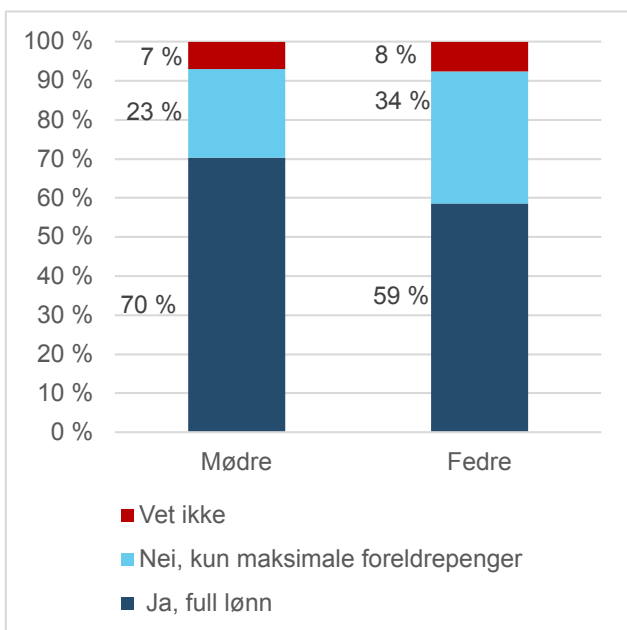

Kilde: NAV Foreldrepengeundersøkelsen 2021

som mottok full lønn fikk kompensert det over 6 G eller om de tjente mindre enn 6 G og at det slik ikke hadde betydning hva slags avtale de har med sin arbeidsgiver. Uansett så viser figur 8 at det er flere mødre enn fedre som mottar foreldrepenger tilsvarende sin vanlige inntekt. Og det er 11 prosentpoeng flere fedre enn mødre som svarte at de kun mottok maksimale foreldrepenger, det vil si maksimalt ca. 640 000.

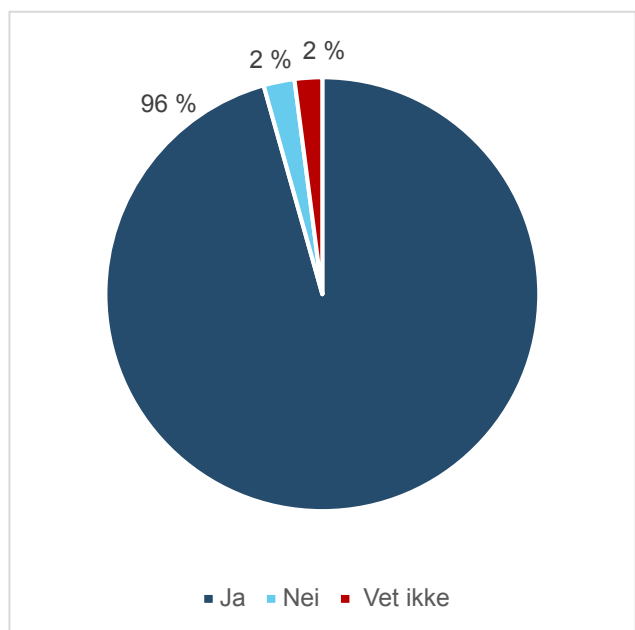
På tidspunktet for spørreundersøkelsen besto foreldrepengeperioden av 15/19 uker (100/80 %) med mødre- og fedrekvote og 16/18 uker (100/80 %) med fellesperiode til fri fordeling. Dersom mødrene eller fedrene ikke tok sine merkede kvoteuker, vil den totale lengden på foreldrepengeperioden forkortes tilsvarende. I spørreundersøkelsen ble foreldrene spurt om de tok ut hele perioden med foreldrepenger, noe de aller fleste foreldrene bekreftet at de gjorde. 96 prosent av mødrene og fedrene svarte at de tok ut hele perioden, mens to prosent svarte at de ikke tok ut hele perioden (Figur 9). Dette vil si at uavhengig av om de er fornøyde med sin foreldrepengeperiode eller ikke,

Figur 8. Mødre og fedres svar på spørsmålet: Mottok du full lønn i foreldrepengeperioden. Andel. N=4489 (Mødre N=2717 Fedre N=1772)

Kilde: NAV Foreldrepengeundersøkelsen 2021

Figur 9. Foreldrenes svarfordeling på spørsmålet: Tar dere ut hele perioden med foreldrepenger som dere har krav på? Mødre og fedre samlet. N=4422

Kilde: NAV Foreldrepengeundersøkelsen 2021

så følger de alle fleste foreldre de oppsatte kvotene og bruker hele foreldrepengeperioden de har krav på.

Avslutning

Det er store kjønnsforskjeller i uttak av foreldrepenger. Foreldrepengeordningen slik den er utformet i dag med mødrekvote, fedrekvote og en fellesdel, legger føringer på hvordan foreldrene skal fordele foreldrepengene. De aller fleste foreldrene svarte at de tok ut hele foreldrepengeperioden. Noen svarte at de ønsker å være lengre hjemme og noen kortere, men det totale bildet viser at fedrene følger fedrekvoten og mødrene tar de resterende ukene. Det ligger et økonomisk insentiv i å følge kvotene, fordi de faller bort dersom mor eller far ikke tar sin kvote. Foreldrene vil da måtte dekke barnepass på andre måter for eksempel ved ulønnet permisjon dersom de ikke får annet barnepass.

Resultatene fra Foreldrepengeundersøkelsen 2021, viser at antall dager av foreldrepengeperioden som hver av foreldrene bruker varierte lite med hvor fornøyde mødre og fedre oppga å være med fordelingen. Dette tydeliggjør den sterke føringen kvotene legger på foreldrenes fordeling av foreldrepengeperioden. Så på spørsmålet om hvem som bestemmer fordelingen av foreldrepengeperioden, tyder dette på at politikkutforming og kvotene har sterk innflytelse på fordelingen av foreldrepengeperioden.

Innenfor de rammene som kvotene gir, svarer hovedvekten av foreldrene at de kom frem til fordelingen i fellesskap. 1 av 5 mente mor bestemte mest, men 4 av 5 svarte at foreldreparet bestemte i fellesskap.

Det var også få som svarte at andre har hatt betydning for valget. Det er imidlertid interessant at arbeidsgivere er de som i størst grad har påvirket fordelingen utenfor paret selv, og dette gjelder både mors og fars arbeidsgiver. Fedrene svarte at deres egen og mors arbeidsgiver påvirket fordelingen i nesten like stor grad. Mødrene svarte at egen arbeidsgiver påvirket valget i litt mindre grad enn fars arbeidsgiver. En del av debatten rundt en likere fordeling av foreldrepengeperioden mellom mødre og fedre har også handlet om arbeidsgiveres forventninger til mødres og fedres

fravær fra jobb når de får barn. Argumentet her har vært at med en fedrekvote av et betydelig omfang, vil arbeidsgivere ha likere og mer kjønnsnøytrale forventninger til menn og kvinner, noe som kan ha en utjevne effekt på kjønnsforskjeller i arbeidsmarkedet.

Inntektsulikhet blant kvinner og menn i arbeidslivet vil også være en faktor i fordelingen av foreldrepengeperioden, fordi fedre tjener i snitt mer enn mødre. Men, inntekt og kjønnsroller blant par med barn er også i endring. De fleste fedre bruker nå en tredel av foreldrepengeperioden, og en tidel av fedrene svarte også at de tok ulønnet permisjon i forlengelse av den betalte foreldrepengeperioden. Selv om mødrene tar dobbelt så mye av foreldrepengeperioden og nesten halvparten svarte at de tok ulønnet permisjon, tar likevel fedre en historisk stor del av foreldrepengeperioden. Blant gifte og samboende par med og uten barn i årene 2005–2014 så økte lønnsforskjellene mellom kjønnene med antall barn. Men sammenhengen mellom foreldreskap og inntektsulikhet minsket i studieperioden, og fra 2009 ble både mødre og fedres inntekt negativt påvirket av å ha små barn (Bergsvik et al. 2020). Dette peker på at kjønnsforskjeller både hjemme og i arbeidslivet kan være i endring.

Referanser

Andresen, M. E. & Nix, E. (2019): What causes the child penalty? Evidence from same sex couples and policy reforms, Discussion Papers, No. 902, Statistics Norway, Research Department, Oslo

Arntsen, L. D. (2022) Fedre mer fornøyd enn mødre – syn på og bruk av foreldrepengeordningen. *Arbeid og velferd*, nr. 2/2022

Bakken, F.M. (2022) Ulønnet og lønnet foreldrepermisjon – mødre og fedres bruk og vurderinger». *Arbeid og velferd*, nr.1/2022

Bergsvik, J., Kitterød, R. H., & Wiik, K. A. (2019). Parenthood and Couples' Relative Earnings in Norway. *European Sociological Review*. <https://doi.org/10.1093/esr/jcz062>

- Cools, S, Fiva, J. H. & Kirkebøen, L. J. (2015) Causal Effects of Paternity Leave on Children and Parents. *Scandinavian Journal of Economics* 117 (3): 801–828
- Favez, N., Tissot, H., Frascarolo, F., Stiefel, F. & Despland, J. (2016). Sense of competence and beliefs about parental roles in mothers and fathers as predictors of coparenting and child engagement in mother– father–infant triadic interactions. *Infant and Child Development*, 25(4), 283–301.
- Haas, L., Allard, K. & Hwang, P.(2002)The impact of organizational culture on men’s use of parental leave in Sweden, *Community, Work & Family*,5:3,319-342,DOI: [10.1080/1366880022000041801](https://doi.org/10.1080/1366880022000041801)
- Kitterød, R. H. & Halrynjo, S. (2019). Mer likestilling med fedrekvote? Naturlige eksperimenter i norsk kontekst. *Tidsskrift for kjønnsforskning*. 43(2), s. 71–89. doi: 10.18261/issn.1891-1781-2019-02-02. Fulltekst i vitenarkiv
- Lappegard, T., Duvander, A.-Z., Neyer, G., Viklund, I., Andersen, S. N. & Garðarsdóttir, O. (2020). Fathers’ use of parental leave and union dissolution. *European Journal of Population*, 36, 1–25.
- Lima, I. & Rudlende, L. (2018) Medmødre tilpasser seg også fedrekvoten. *Arbeid og velferd*, nr. 3/2018
- Lov om folketrygd (folketrygdloven). Del V. Ytelser knyttet til livsløp og familiesituasjon. Kapittel 14. Ytelser ved svangerskap, fødsel og adopsjon. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1997-02-28-19/kap14#kap14>
- Moberg, Y. & van der Vleuten, M. (2022). Mothers’ birth giving status and the division of parental leave. IFAU Working paper 2022:18 <https://www.ifau.se/globalassets/pdf/se/2022/wp-2022-18-mothers-birth-giving-status-and-the-division-of-parental-leave.pdf>
- NOU 2017: 6. Offentlig støtte til barnefamiliene. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2017-6/id2540981>
- OECD (2021): OECD Employment Outlook 2021. Navigating the COVID-19 Crisis and Recovery. <https://doi.org/10.1787/5a700c4b-en> https://www.oecd-ilibrary.org/employment/oecd-employmentoutlook_19991266
- Statistisk sentralbyrå (2020) Fedoryshyn, Nadiya *Fedre jobber mest og tjener best - SSB* <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/fedre-jobber-mest-og-tjener-best>
- Statistisk sentralbyrå (2021) Arbeidskraftundersøkelsen 2021. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/statistikk/arbeidskraftundersokelsen>
- Stortingsmelding nr. 70 (1991 – 92) Likestillingspolitikk for 1990-åra. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet